tina terugwijzen. Alleen wie daarvan uitgaat, verstaat Israels geheel exceptioneele positie.

DR. A. K.

„Mijner vergeten".

> Zij hebben geschenken in u genomen, om bloed te vergieten; woeker en overwinst hebt gij genomen; en gij hebt geldgierigheid gepleegd aan uwen naaste door verdrukking; maar gij hebt Mijner vergeten, spreekt de Heere HEERE.
> Ezechiel 22 : 12.

Hoe verstaat ge het „*vergeten van uw God*"? Verstaat ge daaronder, dat iemand *nooit meer* aan zijn God denkt, dan natuurlijk vindt ge zulke onnadenkende en lichtzinnige personen onder de belijders, in Christus' gemeente, niet. Er is te veel dat u gedurig aan uw God herinnert. Lief en leed in ieders leven doet vanzelf tot God opzien. Gevaar en tegenspoed doet tot God om hulpe en uitredding roepen. Aangrijpende gebeurtenissen, ook buiten onze woning, wijzen vanzelf op Hooger hand. Het ratelen van den donder of het schitteren van het firmament brengt onder den indruk van Gods majesteit. Al is 't dan ook maar een voorbijvliegende gedachte, gedacht aan God wordt er wel. Van een volstrekt vergeten ten aanzien van onzen God is zelfs onder hen die met de belijders ook maar meeloopen, geen sprake.

De steeds in de profetie terugkeerende klage van het „*Mijner vergeten!*" heeft dan ook dieper zin; een zin het diepst gevoeld, zoo het tusschen Israel en Jehovah, op grond van het Verbond, een klage over en weer wordt. Een klage van Jehovah dat Israel zijn God, maar evenzoo een klage van Israel dat God zijn volk vergeet, en zulks wel onder het fier betuigen, dat de zanger die deze klage opheft, zelf zijn God *niet* heeft vergeten, maar God wel hem. „Hoe lang, Heere, zult gij mij steeds vergeten." „Ik zal tot God zeggen: waarom vergeet Gij mij." „o, Heere, vergeet de hoop uwer ellendigen niet in eeuwigheid". „Sta op, Heere, vergeet de ellendigen niet". Dan weer de vragende uitroep: „Heeft God vergeten genadig te zijn". En ten slotte de nog krasser betuiging: „Nochtans hebben wij u niet vergeten", of bijna met eedzwering: „Zoo wij den naam onzes Gods hadden vergeten!"

Zóó bedoeld is „vergeten" in Verbondstaal genomen als in den steek laten, dienst en hulp onthouden, overlaten aan zijn lot, niet om bekommeren of om bekreunen, over en weder doen alsof de ander ons niet aanging, ons aan hem onttrekken, en in onverschilligheid bij hem voorbijgaan.

Is Israel in nood, en zwoegt het in zijn ellende, dan vergeet God zijn volk, zoo Hij niet opstaat tot Israels hulp. En is Jehovah bij de volken versmaad, dan vergeet Israel zijn God, zoo het niet oprijst om tegenover de volken de eere zijns Gods hoog te houden. Een moeder kan haar zuigeling niet vergeten, d. w. z. niet hulpeloos aan zichzelf overlaten, omdat het 't kind van haar schoot is, maar zelfs, of schoon dit kon, dan nog zou Jehovah Israel niet vergeten, omdat Hij de Rotssteen is die Israel gemaakt heeft. En in dien band ligt nu ook het volk Gods aan zijn God gebonden. Zijn God verloochenen, kan het volk des Heeren niet. Als het er op aankomt, staat het op en getuigt voor de eere van zijn Koning. Omdat God zelf woning in het hart zijns volks heeft gemaakt, kan dit volk zijn God niet uit zijn hart vergeten.

—

Maar zonder meer is er toch aan den hoogen eisch, dat uw God in uw hart zal leven, nog niet voldaan. Die eisch toch is niet maar, dat ge uw God niet *ganschelijk*, maar dat ge hem *nooit* zult vergeten; dat steeds uw gedachte nabij uw God en uw God in uw gedachte nabij zal zijn. Zal 't wel zijn, dan mag er nooit scheiding tusschen God en ons hart weten, en moet de belijdenis „'k Zal dan gedurig bij U zijn", waarheid in uw binnenste weten. Dan is het niet genoeg dat ge soms, dat ge een enkel maal weer aan uw God denkt, als iets dat u van buiten overkomt u weer aan uw God doet denken, of in ernstig schuldbesef u weer voor zijn vierschaar roept, maar dan moet 't zijn een bestendig, een onafgebroken in gemeenschap met God verkeeren, tot ge ten leste in een zielstoestand geraakt, waarin ge steeds als voor zijn aangezicht wandelt, en steeds zijn gedachtenisse in u omdraagt, koestert en aankweekt. Niet enkel in een stille ure van overdenking of zielsbepeinzing, maar zonder ophouden, zonder tusschenpoozen, aldoor. En zoo opgevat is elke pauze die hierbij intreedt, al wat ons toch weer afrukt, altoos weer een vergeten van uw God, zoo dat uw God op u neerziende, het in zichzelf betuigen moet: „Mijner vergeten".

Dat ge uw God niet vergeet, als ge in nood zit, of gevaar u bedreigt, of de „weedoende distel" (Ez. 28 : 24) u kwelt, of een bange taak u wacht die in spanning houdt, is nog niet meer dan zelfzucht, en heeft met vroomheid van de echte soort nog niets uitstaande. Dan is het omdat ge uw God noodig hebt, dat ge Zijner gedenkt, en zijt niet gij het, die uit liefde aan uw God denkt, maar dan is het uw God die door den nood tot het denken aan Hem dwingt. En gaat uw vroomheid niet dieper, dan is zóó de nood niet weer voorbij, of ge trekt u toch weer van uw God af en in de wereld terug, verstrooit uw zinnen, en gaat toch weer van Hem die u hielp, de klage uit: „Mijner vergeten". En dan eerst kunt ge zeggen, dat ge uw God niet vergeet, zoo uw God in de wereld uwer gedachten het ééne en eenige Middenpunt is geworden; zoo ge innerlijk gevoelt hoe Hij u beset van achteren en van voren; zoo het besef van zijn heilige alomtegenwoordigheid beiden in uw lichaam en in uw ziel is overgedragen; zoo ge, eenzaam in uw vertrek neerzittend, steeds voelt dat uw God bij u is, ja zoo, dat het u even onmogelijk is uzelven buiten uw God te denken, als het ondenkbaar is, dat ge de gedachte aan uzelf zoudt verliezen. Het slot van Psalm 73 en de zielservaring van Psalm 139 onafgebroken in u doorgaande.

—

Toetst ge daaraan nu de werkelijkheid, we zeggen niet in de heidensche wereld, maar onder het volk des Heeren, wat gaapt er dan niet een diepe klove tusschen wat het zijn moest en tusschen wat het is. Vooral bij de jongeren, maar toch evenseer bij de ouderen van dagen. Er wordt in al onze kringen gebeden, maar hoe vaak dwaalt niet zelfs onder het bidden ziel en zin naar allerlei andere dingen af. Vooral bij het gemeenschappelijk gebed, dat vaak veel te lang gerekt wordt, maar ook toch in het particulier gebed, dat door niemand dan door God kan worden beluisterd. Hoe meer dan eens zouden we, als ons na het opstaan van het gebed op den man af gevraagd werd: „Zijt ge in uw bidden bij uw God geweest", eerlijkweg zelf beschaamd met een ontkenning moeten antwoorden. En ook met onzen lofzang thuis of in de kerk, is het vaak niet anders. Dat er wel gezongen wordt, dat wel de stem met de klanken, maar niet de ziel met de woorden meegaat. Zoo zelfs, dat Hij die ons hart kent en onze nieren proeft, maar al te vaak zelfs van dit bidden en van dit zingen klagen moet: „Mijner vergeten"!

En waar het zoo zelfs onder ons bidden en onder ons zingen kan zijn, wat dan te zeggen van de lange uren van den dag, die we in verkeer met menschen, in onze levenstaak, op wandeling, of in lectuur doorbrengen? Luther sprak van schietgebeden, waarmee hij bedoelde, dat telkens onder onzen arbeid of onder ons verkeer met menschen, zonder woorden, een verzuchting uit onze ziel naar God kan opgaan. Toch is zelfs dat nog niet genoeg. Zal het goed zijn, dan moet onze gemeenschap met onzen God onafgebroken zijn, niet natuurlijk in onze gedachten, voor zooverre dit bij ons denken een bepaalden vorm aanneemt, maar wel in ons levensbesef, in ons innerlijk en verborgen zelfgevoel. Als de zon haar stralen spreidt, en met heel de natuur ook u verwarmt, en koestert, dan zult ge daarom niet van seconde tot seconde gedachten over de zon in u doen opkomen, maar toch zijt ge geen oogenblik zonder den indruk van haar gloed in uw levensbesef. Ge kunt niet zijn, alsof de zon er niet was. Ge kunt geen oogenblik vergeten dat ze er is en dat ze u bestraalt. En zoo ook moet het voor u met uw God worden. Rustig uw taak volbrengen, en toch geen oogenblik het besef missen, dat uw God er is, er voor u is, en ook u met Zijn liefde bezielt.

Zeker, er zijn oogenblikken, dat ge met opzet alle andere dingen uit uw hart en uit uw hoofd bant, om aan niets dan aan uw God te denken. Zoo moet al uw bidden, al uw lofzingen zijn, en ook buiten uw bidden en lofzingen moet ge de stille oogenblikken kennen van opzettelijke overpeinzing en meditatie, dat er niets anders dan uw God voor u bestond. De werkelijk vrome voelt hier vanzelf behoefte aan. Naar mate de jaren klimmen, gevoelt men die behoefte sterker. En de vrucht ervan is zoo rijk. Maar toch mag hierin niet heel ons leven opgaan. God roept ons niet, om zuilenheiligen te zijn, maar om in het leven onze taak te vervullen, en dan legt die taak op ons denken beslag, en kan er geen andere bewuste gemeenschap met onzen God werken, dan in het onuitgesproken levensbesef.

—

Die zielstoestand nu wordt niet opeens de onze. Wie zich voor een zware, veelomvattende, geheel buiten het heilig gebied liggende levenstaak geplaatst ziet, wordt telkens afgetrokken, moet zijn gedachten bij heel andere dingen bepalen, en daarbij zoo wakker bij zijn plicht en roeping zijn, dat hij er in leeft, er geheel inzit, en al zijn beste krachten er aan wijdt.

Is nu het gemeenschapsleven van de ziel met God nog pas aan het opkomen, dan voelt hij zich telkens verstrooid, en door de dingen van zijn levenstaak ingenomen, zoodat het besef van zijn leven met zijn God gedurig verdoofd wordt, en hij eerst na ver verdoofd te zijn weer tot bezinning komt, en weer de gemeenschap met zijn God opzoekt. De geur van de heilige zalf des Geestes is dan nog te zwak, om door zijn arbeid en door zijn dagtaak door te dringen. Het zijn dan nog twee deelen in zijn leven, het éene de dagtaak, en het andere de enkele oogenblikken dat hij nabij zijn God leeft.

Maar gaandeweg betert dit toch. De geur van de heilige zalfolie wordt sterker. Van zijn levenstaak gaat niets af. Eer legt die bij het klimmen der jaren nog te meer beslag op hem. Maar onder die levenstaak schuift het heilige steeds meer door. De scheiding wordt al minder. Zijn Godsbesef begint al meer met zijn levensbesef saam te vallen. Zijn vrome leven en zijn plichtleven wordt almeer één. Steeds minder kan hij zichzelf buiten zijn God voelen. Er komt meer innigheid in zijn gemeenschap met zijn God. Die gemeenschap hangt al minder aan zijn denken en willen en doen, maar dringt steeds dieper in het middenpunt van zijn zielsbestaan door. Van een vergeten van zijn God, om Hem dan weer opnieuw op te zoeken, komt al minder sprake. Hij loopt al minder zelf en voelt zich almeer door zijn God in den leiband zijner liefde gedragen. Het opzettelijk vrome valt weg, het onopzettelijke en vanzelf bij zijn God zijn wordt almeer zijn gewone zielstoestand. Daar komen dan wel weer tegenvallers in, dat zijn ziel er weer uitraakt, maar dit stuit hem dan onmiddellijk, hij kan er niet in rusten, en ijlings keert hij zich weer naar zijn God toe. En dan laat zijn God zich weer vinden. Het was dan voor een oogenblik wel: „Mijn God vergeten!", maar om aanstonds weer in een: Ik zal dan gedurig bij U zijn! over te gaan. En zoo alleen groeit en wast de echte vroomheid.

DR. A. K.

Amsterdam, 10 Februari 1911.

Van meer dan eene zijde werd ons gevraagd, wanneer de Regeering de verklaring had afgelegd, dat ze bij de aanstaande grondwetsherziening een voorstel tot wijziging van artikel 171 zou doen, waardoor het onrecht, onze Kerken aangedaan, zou weggenomen worden. Men had de Kamerverslagen nageslagen, maar zulk een verklaring nergens kunnen vinden.

Nu heeft blijkbaar een al te gedrongen en daarom minder gelukkig gestyleerde volzin hier tot een begrijpelijk misverstand aanleiding gegeven, dat we ons daarom haasten te herstellen. We vroegen in ons artikel van 15 Januari, of het wenschelijk was, dat de Synode aan de Overheid om herstel van grieven vroeg, „nu de Regeering verklaard heeft, dat zij bij de aanstaande grondwetsherziening een wijziging van Art. 171 aan de orde zal stellen, en daarbij ook rekening zal worden gehouden, met het onrecht onze Kerken aangedaan." De laatste zinsnede sloeg niet op een rechtstreeksche verklaring der Regeering, maar was door ons aan die verklaring toegevoegd, omdat ze logisch voortvloeide uit het verband, waarin die verklaring was afgelegd. Maar ook de voorafgaande zinsnede had juister moeten uitgedrukt worden; er had moeten staan, dat uit een verklaring van den Minister van Financiën bleek, dat de Regeering de noodzakelijkheid van een wijziging van artikel 171 erkende, en blijkbaar voornemens was, dit punt zoo mogelijk bij de aanstaande grondwetsherziening aan de orde te stellen.

De zaak is n.l. deze, dat verschillende leden der Tweede Kamer in het voorloopig verslag over de Staatsbegrooting van 1911 bij de Regeering er op aangedrongen hadden, dat zij bij de aanstaande grondwetsherziening ook een wijziging van artikel 171 zou voorstellen; terwijl daarbij als een der voornaamste motieven dienst deed, dat door de bestaande regeling groot onrecht aan de Gereformeerde Kerken werd aangedaan. Aldus toch luidde § 14 *Finantieele bemoeiing van den Staat met de Kerk*: „Eenige leden wenschen er bij deze gelegenheid op te wijzen, dat de verwerping, door de Eerste Kamer, van het wetsontwerp betreffende het tractement van den zeventienden predikant der Nederduitsch Hervormde gemeente te Rotterdam, de noodzakelijkheid van een afdoende regeling van de finantieele bemoeiing van den Staat met de Kerk weer in een helder licht heeft gesteld. Zij hoopten daarom, dat de Regeering bij de grondwetsherziening, welke in voorbereiding is, dat belangrijke vraagstuk niet zal voorbijgaan. *Hoe onbillijk de tegenwoordige toestand is, blijkt wel het duidelijkst uit het enkele feit, dat van het bedrag van bijna twee miljoen, dat de Staat in de kosten der kerkgenootschappen bijdraagt alleen de Gereformeerde Kerken niets ontvangen.*"

De Minister antwoordde hierop in de *Memorie van Antwoord*, dat hij „de noodzakelijkheid van een afdoende regeling van de financieele verhouding tusschen Staat en Kerk beaamde, en hoopte, dat bij een eventueele Grondwetsherziening het mogelijk zou zijn zulk een regeling te treffen".

Zeker is dit antwoord, gelijk te verwachten was, uiterst voorzichtig en diplomatisch gesteld. Zoolang de arbeid der Grondwetsherziening nog niet is afgeloopen en de Regeering nog niet in staat is geweest van de resultaten van dien arbeid kennis te nemen, kon de Minister moeilijk een stellige toezegging doen. Of het *mogelijk* zal zijn een afdoende oplossing van dit vraagstuk te vinden, hangt toch van den arbeid dezer Commissie af.

Maar wel blijkt uit deze verklaring tweeërlei.

Vooreerst, dat de Regeering de ingebrachte bezwaren tegen den bestaanden toestand als juist erkent. Van eenige poging om dien toestand te verdedigen, is geen sprake. Ook de Minister acht afdoende regeling van dit vraagstuk beslist noodzakelijk. En waar een der voornaamste grieven tegen de bestaande regeling juist daarin bestond, dat aan de Gereformeerde Kerken onrecht werd aangedaan, mag daaruit vellig worden afgeleid, dat de Regeering onder die „*afdoende* regeling" ook herstel van grieven voor onze Kerken verstaat.

En in de tweede plaats laat de Minister in den slotzin niet onduidelijk doorschemeren, dat de Regeering voornemens is bij de aanstaande grondwetsherziening een poging te wagen, om tot zulk een afdoende regeling van artikel 171 te komen. Zeker, de Minister sprak niet meer uit dan de *hoop*, dat dit mogelijk zou blijken. Maar wanneer een Minister zulk een hoop uitspreekt, is dit geheel iets anders, dan wanneer een paar Kamerleden dit doen. De Kamerleden, die in dit stuk „de hoop uitspreken," dat artikel 171 bij de grondwetsherziening aan de orde zal komen, hebben over deze grondwetsherziening niets te zeggen, en de uitgesproken hoop is alleen een vriendelijk *verzoek* aan de Regeering om dit te doen. Maar als een Minister, die zelf lid der Regeering is, welke de voorstellen tot grondwetsherziening zal indienen, verklaart: ik acht afdoende regeling van deze zaak metterdaad noodzakelijk en ik hoop, dat de aanstaande grondwetsherziening ons deze regeling brengen zal, dan is dit niet een *wensch* of *vage verwachting*, maar dan ligt hierin opgesloten, dat de Regeering een ernstige poging wil doen, om te zien of zulk een afdoende regeling te treffen is. Anders zou zulk een antwoord een serieus Staatsman onwaardig zijn geweest. Een Regeering, die het voornemen had artikel 171 bij de grondwetsherziening juist *niet* te behandelen, zou zich zeker niet hebben uitgelaten gelijk deze Minister deed.

Wil men de beteekenis dezer verklaring nog beter op haar waarde leeren schatten, dan lette men op wat dezer dagen in de Eerste Kamer is geschied. Toen van antirevolutionnaire zijde gevraagd werd om wederinvoering der doodstraf, verklaarde de Minister van Justitie, dat hij de noodzakelijkheid van de wederinvoering der doodstraf *niet erkende*, en daarom van de Regeering ook *geen voorstel te wachten was* om de doodstraf weer in te voeren. Juist door deze tegenstelling zal te beter uitkomen, waarom de verklaring van den Minister van Financiën ten opzichte van Artikel 171 ons bevrediging schonk. Bij dit artikel toch sprak de Minister juist omgekeerd uit, dat hij de noodzakelijkheid van een afdoende regeling volmondig erkende, en hoopte, dat zij bij de a. s. Grondwetsherziening tot stand zou kunnen komen.

Nu uit deze verklaring van den Minister, aan wiens woord we 't meest hechten omdat hij in de eerste plaats bij dit vraagstuk betrokken is, de goede gezindheid der Regeering bleek om tot een oplossing van dit vraagstuk te komen, scheen het ons minder wenschelijk, dat de Synode zich opnieuw met een verzoekschrift tot de Regeering zou wenden. We achtten het beter, dat onze Kerken eerst de voorstellen der Regeering zouden afwachten, om dan te oordeelen, in Synodale vergadering, in hoeverre deze voorstellen onze grieven uit den weg namen. Meenen anderen echter, dat een vernieuwde aandrang, namens onze Kerken op de Regeering uitgeoefend, niet overbodig is, dan laten we ieder in dit oordeel vrij. Eenige principieele quaestie is hierbij niet in het geding. Het geldt voor ons alleen een daad van hoffelijkheid tegenover een ons welgezinde Regeering.

—

Reeds de onderstelling, waarvan Ds. Wijers uitgaat, dat de Indische Staatskerk als een *schijnkerk* te beschouwen zou zijn, komt ons, zoo schreven we, minder juist voor. De eenige grond, dien Ds. Wijers hiervoor aanvoert, is dat de predikanten dezer Kerk door de Overheid benoemd worden en een zelfstandige kerkelijke organisatie ontbreekt. Nu is zeker deze staatsinmenging in de zaken der Kerk sterk af te keuren, en dat het karakter der Kerk daardoor ernstige schade lijdt, spreekt wel van zelf. Maar men vergete niet, dat aanvankelijk in de meeste Kerken der Reformatie de Overheid eigenlijk alles in de Kerk te zeggen had; dat èn in Duitschland èn in Zwitserland van eenige zelfstandigheid der Kerk geen sprake was; dat de Overheid niet alleen de predikanten benoemde en verplaatste, maar ook de tucht oefende en zelfs de armenzorg geheel aan zich trok; en dat toch niemand zal zeggen, dat deze Protestantsche Kerken daarom *schijnkerken* zijn geweest. Integendeel, we eeren deze Kerken nog altoos als ware Christelijke Kerken, al zijn we voor de gebreken, die haar aankleefden, niet blind. Nu zijn zeker de gevallen niet volkomen gelijk, in zooverre de Overheid destijds publiek belijdenis deed van de Protestantsche religie, terwijl de Overheid die de Indische Staatskerk in het leven riep, een neutraal karakter droeg. En evenzeer maakt hier onderscheid, dat deze vroegere Protestantsche Kerken een kerkelijke belijdenis hadden, waaraan de predikanten gebonden waren terwijl de Indische Staatskerk zulk een belijdenis mist. Maar ook al maakt dit zeker een groot onderscheid, het argument dat een Kerk, die door de Overheid min of meer geregeerd wordt, daarom reeds een *schijnkerk* zou moeten zijn, is zeker niet juist. Een schijnkerk is een vereeniging of instituut, dat zich wel een kerk noemt, maar geen de minste realiteit van een Christelijke Kerk meer in zich heeft. Een doop, door een schijnkerk bediend, zou ook niet meer als *christelijke doop* erkend mogen worden. En we betwijfelen of Ds. Wijers zoover zou durven gaan, van degenen, die in de Indische Staatskerk gedoopt zijn, als ongedoopten te beschouwen. Natuurlijk zeggen we dit niet, om daarmede den bestaanden toestand in de Indische Staatskerk ook maar eenigszins goed te pleiten. Volgens ons Gereformeerd Kerkrecht behoort de roeping en uitzending van predikanten niet door de Overheid, maar door de Kerk zelf te geschieden, en vooral wanneer de Overheid een neutraal standpunt inneemt, is zulk een bemoeiing van de Overheid met de zaken der Kerken ongeoorloofd. Maar hoezeer de Staatskerk in Indië ons daardoor voorkomt een verbasterde en gedeformeerde kerk te zijn, toch is een gedeformeerde kerk daarom nog geen schijnkerk. Zelfs een lichaam, dat geheel krank is, is daarom nog geen schijnlichaam geworden.

Maar al laten we dit vraagstuk verder rusten, van meer belang is de vraag, hoe Ds. Wijers zich voorstelt, dat nu uit deze „schijnkerk" weer een ware kerk moet worden geboren. Naar het ons voorkomt, kan die vraag op Gereformeerd standpunt niet moeilijk te beantwoorden zijn. Historisch beschouwd is er in Indië eeuwenlang een Gereformeerde Kerk geweest, die op den grondslag der Gereformeerde belijdenis heeft gestaan en met de Gereformeerde Kerken in Nederland ten nauwste verbonden was. Wil men dus de Christelijke Kerk in Indië herstellen, dan behoort de lijn der continuïteit te worden opgezocht en deze Gereformeerde Kerk weer te worden hersteld. En tot hetzelfde resultaat komt men, wanneer men let op de personen, uit wie deze Kerk moet worden opgebouwd. Immers deze personen, die nu tot de Indische Staatskerk worden gerekend, zijn voor het overgroote deel Europeanen, die uit Nederland afkomstig zijn, daar reeds tot een protestantsche Kerk behoord hebben en, voor zoover ze waarlijk geloovig zijn, ook met de belijdenis dier Kerk hebben ingestemd. Willen ze in Indie zich nu weer opnieuw tot een Kerk vereenigen, dan spreekt het ook vanzelf, dat ze beginnen met deze *belijdenis* weer aan hun kerkelijk instituut ten grondslag te leggen. Gesteld dat een groep kolonisten naar Zuid-Amerika gaat en daar een kerk institueert, dan zal niemand er aan denken, dat ze nu een andere belijdenis gaan opstellen. De Engelsche kolonisten in Amerika hebben de belijdenis der Engelsche Kerk meegenomen, de Duitsche kolonisten de Augsburgsche confessie, de Nederlandsche kolonisten de drie Formulieren van Eenigheid. Evenzoo is geschied in Zuid-Afrika, waar èn de Dopperskerk èn de Nederduitsch Gereformeerde Kerk de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken in Nederland als akkoord van kerkelijke gemeenschap hebben aangenomen. En ons is althans niet één kerk bekend, onder kolonisten ontstaan, die aan het feit, dat men in de kolonie een nieuwe Kerk stichtte, het recht ontleende om ook een nieuwe belijdenis op te stellen of de belijdenis der Kerk, vanwaar men was uitgegaan, door een andere belijdenis te vervangen. In alle landen, waar dusver kolonies werden gesticht, was regel, dat de kolonisten ieder naar de Kerk, vanwaar hij was uitgegaan, zich saamvoegden tot een Kerk, die de oorspronkelijke belijdenis der moederkerk behield. Natuurlijk niet, alsof latere wijziging in die belijdenis daarom niet geoorloofd zou wezen. Maar het uitgangspunt was, dat men dezelfde belijdenis aannam. Hoe kon dat ook anders? Toen men uit het moederland vertrok, had men in die belijdenis de uitdrukking gevonden van zijn *geloof*, en omdat men in een nieuw land zich vestigde, kon de inhoud van dit geloof toch niet veranderd wezen. Moeilijkheid was er alleen, wanneer, een enkele Gereformeerde kwam te wonen in een land, waar alleen de Luthersche Kerk, of een Luthersche waar alleen Gereformeerden gevonden werden. Maar in de practijk loste men deze moeilijkheid op, niet door dan de Gereformeerde of Luthersche belijdenis af te schaffen, maar door zulk een „eenling" als bijwoner in de Kerk op te nemen en hem behoudens zijn geloofsovertuiging tot de gemeenschap der Kerk toe te laten. Als „zusterkerken" kan men dat doen zonder zijn eigenaardig karakter in te boeten.

Ds. Wijers meent daarentegen, dat de geloovigen in Indie zich behooren te vereenigen op den grondslag van de Apostolische Geloofsbelijdenis, waaraan dan nog twee artikelen moeten worden toegevoegd, nl. 1. dat de Heilige Schrift Gods onfeilbaar Woord is als regel voor geloof en wandel, en 2 dat het bloed van Gods eengeboren Zoon ons reinigt van alle zonde. Ieder, die het met deze belijdenis eens is, behoort dan bij deze Algemeene Indische Kerk zich aan te sluiten, en zoo zou een Christelijke Kerk in Indie ontstaan, die alle geloovigen kan omvatten. Later zou deze belijdenis dan desnoods kunnen uitgebreid worden, maar het uitgangspunt van de nieuwe ontwikkeling zou in de Apostolische Geloofsbelijdenis moeten liggen.

Nu begrijpen we zeer goed, dat onze hooggeschatte broeder, wiens ruim hart we kennen en die liefst alle geloovige Christenen weer in één Kerk zou vereenigen, ment dit niet beter te kunnen doen dan door terug te keeren naar het „algemeen Christelijk geloof", dat nog door ieder Christen beleden wordt. Maar hij is aan den anderen kant toch te goed Gereformeerd om niet te gevoelen, welke ernstige bezwaren aan dit standpunt verbonden zijn. Ook in Europa heeft dezelfde drang van het broederhart er telkens toe geleid om te zeggen: schaf toch alle afzonderlijke geloofsbelijdenissen af en keer terug tot de oorspronkelijke belijdenis der Christelijke Kerk, waarmee alle Christelijke Kerken het eens zijn. Maar de practijk heeft geleerd, dat dit op niet anders neerkwam, dan dat naast de vele Kerken nog weer een nieuwe Kerk ontstond, die zich nu de „algemeene Kerk" noemde, maar in werkelijkheid niets dan een nieuwe secte was. En evenmin als dit ideaal in Europa kon verwezenlijkt worden, zal het in Indië te verwezenlijken zijn. Trouwens, te begeeren zou dit ook niet wezen, want dan zou de Kerk in Indie moeten terugkeeren naar de eerste periode der naiveteit, toen het Christelijk geloof nog in zijn kinderjaren verkeerde. Onder de leiding des Heiligen Geestes heeft de Kerk al die eeuwen steeds rijker en voller de waarheid ingedacht en beleden. Door strijd en worsteling met allerlei in de Kerk opgekomen ketterij is het inzicht der Kerk in de waarheid verdiept en is haar belijdenis dientengevolge verrijkt geworden. Hier geldt het woord des Apostels: toen ik een kind was, sprak ik als een kind, maar nu ik een man geworden ben, heb ik teniet gedaan wat eens kinds was. Hoe zal men dan de Kerk in Indie weer als een kind laten optreden? Men zou daarmede miskennen heel den arbeid der Christelijke Kerk van twintig eeuwen, heel den wasdom en groei, dien de Heilige Geest haar geschonken heeft, om weer te keeren tot de „eerste beginselen". Gesteld nu zelfs, dat men dit wilde op missionair gebied, waar men te doen had met bekeerden uit de heidenen, dan zou daartegen toch het bezwaar moeten worden ingebracht, dat de Kerk, die het Evangelie predikt aan deze Heidenen, hun toch den *vollen schat* der waarheid heeft mede te deelen, dien ze van God ontvangen heeft. Maar wanneer men een Kerk institueeren wil uit Europeanen, die toch meeleven in den strijd der geesten van onzen tijd, die zelf reeds met de verschillende richtingen op religieus gebied in aanraking zijn gekomen en een eigen overtuiging bezitten, hoe zal men dan al deze Christenen in één kerk vereenigen kunnen op grond van de Apostolische geloofsbelijdenis? Als morgen een roomsche zich aanmeldt, zal men hem moeten ontvangen, want deze Apostolische geloofsbelijdenis wordt ook door hem aanvaard. Als een Baptist toegang vraagt, zal het hem niet kunnen worden geweigerd, want deze geloofsbelijdenis zal ook hij onderschrijven. Evenzoo zal moeten geschieden met een Arminiaan, een voorstander der Apostolische kerk, een Sabbatist, een Darbist, die alle ambten verwerpt, een Kwaker, die van geen sacramenten weten wil. Al deze geloovigen, die elk op zijn beurt met deze belijdenis zullen instemmen, zouden dan in deze Algemeene Christelijke Kerk worden opgenomen, en ze zouden geen dag bij elkander zijn, of het zou een Babel van verwarring worden, waarin ieder zijn eigen zin zou willen doorzetten. En nu zegge men niet, dat we overdrijven, want dat in de practijk toch zeker geen Roomsche zich bij deze Kerk zou aansluiten. Zeker is dit juist, maar daaruit blijkt dan ook, dat zulk een *Algemeene Christelijke Kerk* nooit te realiseeren is. Men zou dan de rijke historische belijdenis zijner Kerk hebben prijsgegeven om tot de eerste beginselen weer te keeren, zonder daarmede een stap verder te zijn gekomen tot de realiseering der algemeene Christelijke Kerk, en het gevolg zou alleen wezen, dat men een klein groepje van protestantsche geloovigen verzamelde, onder wie dan toch al spoedig weer verschil van meening zou ontstaan, juist omdat een duidelijk geformuleerde belijdenis ontbrak.

Het is op dien grond, dat we zeer ernstige bezwaren hebben tegen de wijze,